

Toimetuse aadress: TALLINNAS, Pagari uul. nr. 1 <div style="text-align: center; margin: 10px 0;">□</div> Toimetaja kõnetunnid kell 12—1.	<h1 style="margin: 0;">SÕDUR</h1> <p style="margin: 10px 0;">SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS ülemjuhataja staabi väljaandel.</p>	Tellimise hind kättesaatmisega: Iga 10 numbril eest 5 marka. <div style="text-align: center; margin: 10px 0;">□</div> Kuulutuste ja teadaannete hind: Iga korpusrea eest 50 penni.
Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postilasutused ja era-raamatukauplused.		

№ 37	Laupäeval, 29. novembril 1919.	I. aastakäik.
------	--------------------------------	---------------

Siisukord.

- Ametlik osa:**
1. Aruanne Cesti rahwawäe kaotuste kohta oktoobris 1919.
  2. Ülendused.
  3. Väljawõtted Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäskudest.
  4. Sõjaminiistri päewakäsk.
- Üleüldine osa:**
1. Ohwitser kodanikkude kaswatajana. (M. R.)
  2. Kaotused sõjas enne ja nüüd. (Dr G. Hobart)
  3. Seisukord meie wäerindadel.
  4. Ludendorffi sõjamälestused.
  5. Napoleoni ja Hohenzollerni sõjakäit
- Wenemaale**
6. Sõdurite soow riigipangole.
  7. Kirjawastused.
  8. Kuulutused.

□	Ametlik osa.	□
---	---------------------	---

A r u a n n e

Cesti rahwawäe kaotuste kohta oktoobri jooksul 1919.

	Ohwitseri.	Sõdurid.
Surma saanud	—	75
Wangi langenud ja teadmata kadunud	—	13
Saawata saanud	20	267
	Kokku	20 355

Ülemjuhataja staabi ülem:
 Kindralstaabi Kindralmajor **Soots.**

Ülendused.

Käsk Wabariigi sõjawägedele
Nr. 240.

Tallinnas, 23. novembril 1919.

Korraldus-Walitsuse Inspetori osakonna ülem alamkapten August Steinberg ülendatakse kiidumäärt teenistuse eest kapteniks, wanusega 20-st novembrist 1919.

Wäljawõtted sõjawägede ülemjuhataja päewakäskudest.

Nr. 765

Tallinnas, 21. novembril 1919.

6. jalawäe palgu sõdurit Johan Swan'i, kes wastuhakkamise eest 2. jalawäe diviisi tagawara bataljoni juures kokkukutsutud sõjawälja kohtu poolt 8. augustil s. a. 1 aastaks üheäraliste õiguste kaotamisega wangiroodu mõisteti, misõiguse karistus aga tuni sõjalõpuni edasi lükati, wabastan sõjaliinil ülesnäidatud wahwuse eest temale määratud karistusest ja kõigist sellega ühenduses olematest tagajärgedest.

Nr. 766.

Tallinnas, 23. novembril 1919.

Annan Sõja Ringkonna Kohtu alla Karl Melanie p. Sõgeli, Ernst Ernst'i p. Anderson'i, Karl Aho p. Simson'i ja Karl Minna p. Ronimois'i, neid süüdistades 1918 a. rööwtsalkonna asutamises, rööwmõrtsukatõbe, riisumiste ja murdwarguste toimepanemises ja naisterahwa wägistamises, misõigused süüteod on ettenähtud nr. N. S. § § 13, 1454, 1455, 1525, 1629, 1633, 1634, 1610, 1627, 1631 S. N. S. 279 ja Ujutise Walitsuse määruses 25-st märtsist 1919 a. § 19 p. 4.

Sõjawägede Ülemjuhataja
 Kindralstaabi Kindral-Major **Laidoner.**

Sõjaminiistri päewakäsk.

Nr. 78.

Tallinnas, 22. novembril 1919.

§ 1. Wabariigi Walitsus otsustas 22 novembril s. a. kõikidele ministereumitele kohuselt teha:

1. Uute tödalade tekkimise eht wanade ametnikkude lahtumise puhul mitte uusi tödjõudusid ametisse wõtta, waid katuda asutuste sifemise tödjõuuse muutmise ja ametnikkude ümberpaigutamise teel juba ametis olemaid tödjõudusid ratsioonalselt ära kasutada.
2. Uute ametnikkude ametisse wõtmise tarwiduse puhul pöörata Töö- ja Hoolekandeminiisteeriumi poole, kellele kõik ministereumid oma ülearu ametnikkudest teadustama peawad, et töd- ja hoolekandeminiisteerium uutele kohtadele wabanenud wanu ametnikka soowitada wõiks.

Nr. 80.

Tallinnas, 28. novembril 1919.

§ 1. Awaldan Wabariigi Walitsuse poolt 7-dal novembril s. a. kiostatud määruse lasteriistade ja lõhkeainete pidamise kohta:

1. Kõigile wabariigi kodanikkudele ja wäljamaalastele on ilma sellekohase lubaleheta lasteriistade ja lõhkeainete hoidmine ja kandmine Eesti wabariigi piirides keelatud.

Märkus 1: Rahwawäelastel teenistuskohuste täitmisel wäeosa poolt antud lasteriistade kandmiseks lubalehte tarwis ei ole.

Märkus 2: Kaitsetiitlased ja polkseiteenijad kannawad lasteriistu oma kestmalitsuste korralduse järele.

Märkus 3: Musta suitsewa püsirohku hoidmiseks lubalehte tarwis ei ole.

Märkus 4: Wõõraste riitide diplomaatilised ja sõjawäelised esitajad selle määruse alla ei läi.

2. Selmises paragrafis mainitud lubalehti annawad wälja, elutoha järele, maatonna kaitsetiitidu ülemad; Tallinnas, Tartus ja Narwas — linna kaitsetiitidu ülemad.

3. Lubalehti eraisikutele antakse ainult politsei jaoskonna ülema ehk wallawalitsuse sellekohase tunnistuse ettenäitamisel: 1) lasteriistade kohta — et tunnistuse ettenäitajal lasteriistad tarwilikud, ja 2) lõhkeainete kohta — et tunnistuse ettenäitajal neid iseäralisteks majanduslisteks ehk tehnilisteks otstarweteks tarwis läheb.

Märkus 1: Kõigi meie ja wäljamaa sõjawägedes tarwitusel olewate wintpüüside ja rewolvrite, nimelt nagaamide ja parabellumite hoidmiseks ja kandmiseks eraisikutele luba ei anta.

Märkus 2: Selmises märkuses mainitud lasteriistad tulewad § 2 nimetatud asutustele kwiitungi wastu ära anda; linnades — lähe nädala, maal kuu aja jooksul, selle määruse jõusse astumise päewast arwates.

4. Lubalehtedele tähendatakse üles järgmised andmed: 1) lasteriistade kohta — süsteem, kaliiber, number, firma, ja 2) lõhkeainete kohta — mis lõhkeaine, kui palju ning mis otstarbeks.

5. Lubalehed antakse kuue kuu peale wälja.

Märkus: Istitud, sellele seni Ajutise Walitsuse 29. novembril 1918. a. määruse põhjal on lubad wälja antud, peawad neid linnas — lähe nädala, maal — kuu aja jooksul, selle määruse wäljakuulutamise päewast arwates, § 2 nimetatud ametkohtadele ette näitama, kellel õigus on neid tähtaja lõpuni maksuats tunnistada, sellest lubalehele märkusi tehes, ehk nad ära häwitada.

6. Lubalehe saamise ehk uuendamise korral maksab lubasaaja riigi kassasse 10 marka.

Märkus: Selmise paragrafi märkuse põhjal maksuatses tunnistatud wanade lubade pealt maksu ei wõeta.

7. Selle määruse wastu esijaid karistatakse administratiivsel wabariigi kaitsetiitidu ülema poolt rahatrühwiga kuni 3000 margani, wõi wangistuse ehk arestiga kuni 3 kuuni. Wõlemoid karistusi wõib ühendada.

8. Selle määruse wäljakuulutamisega saotab Ajutise Walitsuse määrus lasteriistade kohta 29. novembril 1918. a. („Kiigi Teataja“ nr. 4 1918. a.) oma maksuse.

Kindralstaabi Kindral-major **Larka.**

Sõjaministri eest.

Nr. 81.

Tallinnas, 26. novembril 1919.

Kui ma mai kuus Sõjaministri kohused oma peale wõtsin, olid käimas meie wäerindadel ägedad lahingud. Praegu, kus ma ametist lahkun, kaitseb meie rahwawägi kodumaad edasi raugemata wiisadusega.

Lootan, et wõitlus enam kaua ei kesta, ja et meie rahwawägi warsti Eesti saatusel kindlustab.

Pean omaks kohuseks tänu awaldada meie rahwawäele ja kõigile nendele, kes minule töös abiks on olnud.

O. Strandmann.
Sõjaminister.

Nr. 82.

Tallinnas, 26. novembril 1919.

Olen Kikutawa Kogu poolt Eesti Wabariigi Sõjaministriks määratud ning astusin täna oma kohuste täitmisele.

A. Sants.
Sõjaminister.

	Üleüldine osa.	
--	-----------------------	--

Ohwitser kodanikkude kaswatajana.*)

M. R.

Rahwa warandusi häwitades ja wäärtuslisemaid kaasa wõttes, lahkusid Saksa okkupatsioonid meid Eesti-maalt. Nende kannul walgusid nõutogude Wenemaalt sisse kommunistlikud sõjawäed, omalorda jagades, mis fasklastest veel järele oli jäänud. Suurem osa Eesti-maast oli enamuse wõimuses. Paljud kaotasid usu Eesti elujõu ja wõimise sisse. Kuid leidus siiski veel kindlameelset kodanikku, kes oma igapäewasest tegewusest loobusid ning wabotahhtlikudels wõitlusfakkadels kolku astusid. Paljudel neist olid oma sõjariistad ja padrunid, mis nad fasklaste eest hoolega olid manud ja warjanud.

Mehisuse ja sõjawäeliste waimuannete kohaselt tõusid nende eneste kestelt neile juhatajad.

Need wõitlusfalgad, waimustatud kindlast usust Eesti tulewiku ja rahwa elujõu sisse, algosid rahwa peastmise nimel esimest wõitlust nõutogude wägedega. Soome wennasrahwa kaasabi mõjus palju sõjawäljal, kuid veel enam rahwa meeleolu tõstmiseks. Reskwalitus jõudis end niipalju korraldada, et oma käesid ja määrusi wõis täitma sundida. Nii mobiliseeriti nüüd ka need, kes oma isiklike kasude pärast rahwa saatusel wastu ükskõikselt jäid wõi koguni enamlaste tulekut ootasid. Sunniwiisil wõetud mehded sulasid aegamööda igapäewase wõitluse tules karastatud wabotahhtliste sekka, nendelt isamaalast waimustust ja sõjawäelise wahwust ammutades. Nii sai nüüdne tugew ja wõidurilas Eesti rahwawägi oma alguse. Nagu muistises Eesti malewas, nõnda walitseb ka nüüdse malewas

*) Järgne w artitel on meie awaldamises saadetud ähe ohwitseri poolt, kes maailma sõja esimestest päewadest algades tuleliinil on wõidelnud ja mitu korda haamata saanud. Piikade tuude jooksul sõduriega taewikutes nende häbasid ja puudusi jagades on tal wõimalik olnud nende hingele tundma õppida ja ohwitseri kaswatawat mõju nende peale lähele panna. Sellepärast rõhkiwad tema arwamised ja ettepanekud küll ülalidist lähelepanekut leida.

tuline isamaaarmastus ja enastfalgaw kohusetruudus. Kõiki sõdurite ühendab üst digluse mõidu sisse. Waenlase armuliseft ülekaalust hoolimata wõideldakse wanumata selles teadmises, et sellest wõitluselt Eesti rahwa wabadus ja olemasolu oleneb.

Rahwawäe wastupidawus on niitaua kindel, kuni kõiki tema üfifituid liikmeid, reasõdurist ülemjuhatuseni, ühiselt rõõmud ja raskused elustawad ning seowad. Suhatagu neeb, kellel suurem sõjawäeline haridus, suurem sõjamehelik wilumus ning rahulikult otustaw kindel teguwõim on. Neid mehi ei ole raske igapäewases lahingutules nende teguwõimust ära tunda. Niisugused mehed juhatafid rahwawäe esimesi wõitluskalku ja peafifid Eestiama ja ta rahwa häwituseft.

Iga ütemus, olgu ta wäike ehk suure meestonna käsija, on niipalju oma ameti kõrgusel, kui palju tema juhatusel ofawus, sõjawäeline haridus ja ifikil mehifus suurem on temast juhitatwate ifitute omast. Igaft sõjawäe ofast peegelduwad tema juhataja ohwitseri teguwõim ja woorused wastu. Niisama kannab iga sõdur enam ehk wähem tuntawalt oma juhatajate kõblise ja waimlise teguwõimu pitsatit. Ohwitseri mõju sõdurite ifeseiswas tegewuses on suur. Rahwa paremaid poegi wõitlustes sõjawäljal juhatahes, on ohwitser rahwa saatuse määramisel tähtsam tegur. Kuid weel suuremat kohustust ja raskemat wastutust kannab ta oma kätte usaldatud kodanikkude rahwawäelasteks õpetamise ajal. Ohwitseri kätte on antud rahwa tegewus ja elujõud — poisifileeliseft noorestmeheft kuni eluküpsel meheni. Neid peab ta ette walmistama enast-ohwerdawatwale wõitlustele ja juhatama wõitlustes rahwa wabaduse ja riigi tulewiku eest. Kuid ta peab ka seltskonnale kasulikkudeks liigeteks õpetama, neid ümber kaswatama niisugusteks kodanikkudeks, kellel digustife korra ja ide armastuse woorused ning üleüldisuse hea käetäit tema ifikilistest kasudeft kõrgemal seisawad.

Et seda oma juhatusaluste sõdurite-kodanikkude juures lorda saata, selleks peab iga ohwitser ja juhataja ife enne eestujulikult kodanikkudeks saama, niisuguseks, nagu ta oma käsualust tahab teha. Ükski õpetaja ega meister ei wõi õpilast targemaks ega ofawamaks õpetada kui ta ife on. Nii ei wõi ta ohwitser sõdurit wahwamaks sõjameheks ega ustawamaks kodanikkudeks teha, kui ta seda ife oma tegeliku elu eeskujuga ja mõistuse läbi on. Sest ohwitseri ifikilise eeskujuga ja tema tegudes ilmutab end tema tõsine wäärtus. Ifikil eeskujuga on otustaw eeltingimine kõiges ohwitseri tegewuse kordaminekus. Wähe kasu on waljust keelust ja karmist koristuseft, kui ifikil eeskujuga puudub. Ära tee ife ilmafti seda, mida sa tahad, et sinu käsualused ei peaks tegema. Kõik määrused ja seadused täidetakse korralikult ja on elujõulised ainult siis, kui seaduseandja neid ife esimesena täidab ja austab. See wana diguse põhjusmõte maksab sõjawäes rõhkem kui kusagil mujal, sest sõjawäes on käsija käsualusega kõige ligemas ühenduses. Kõik keelud ja käsud peab kõige enne ifeenesele andma ja neid täitma kohusetruult, siis täidetakse nad ka teiste poolt ilma nurisemata. Ka kõige pisemais ja pealtnäha tühistes asjades ning juhtumistes peab diglane olema, sest wäikeft asjast saab tihti suur sündmus oma alguse. On juhataja diglane sõnades ja tegudes, siis wõidab ta juhitatwate usalduse. Kus on usaldus, seal on ka heatahtlikult kohusetruu käsitäitmine, ja see on iga kordamineku ning mõidu eeltingimine.

Walitseb ühes wäeofas sõdurite ja ülemuse wahel kindel usaldus, siis wõib see wäeofa imet lorda saata

ja kõige suuremad raskused ära wõita. Sõjawäljal jääwad wõitjaks ifka need wäed, kes oma juhatajaid täiesti usaldabes wõitlusesse lähewad. Kui praub wäeofas usaldus juhatajate meelesofuse, ofawuse ja teguwõimu sisse, siis on see wäeofa waimlifelt kindlusteta ja ei suuda tegufid lorda saata, sest wõitluse tules mõtleks igaüks ainult oma ifiku peafimise peale.

Tahab ohwitser oma ameti ja nimetuse kõrgusel feista, siis peab ta oma ifika elumõnud kõrwale jätma ja enastfalgawalt tööle hakkama — esmalt ifeenese kallal ja pärast nende juures, kes tema kätte on usaldatud. Mõni ehk ütleb: „Mina ife olen hästi haritud inimene ja minu alla usaldatud wäeofas walitseb wäga hea kord, mis ma weel pean tegema?“ On wäga hea, kui nõuda on. Kuid mõeldagu weel korra kõsifelt oma tegewuse üie järele ja wastatagu ifeenesele, kas tahafid ta ife oma alla usaldatud wäeofas teeniw reamees-sõdur olla? Kas on ta sinu sõdurite meelest kõik nõnda heas korras, nagu sinu enese meelest? Sa leiab sõdurite seisukohast waabates, et weel wäga palju tegema peab, ja ilmafti ei saa sinu tegewuse ala nii heas korras olema, et enam midagi teha ei oleks. Ole teenistuseft wabal ajal tihti oma sõdurite seltis ja nende eluruumides. Seal õpid sa nende huwifid ja häbafid tundma. Sinu nõu ja kaasabi on neile tungiwalt waja. Ole nendele alati wastutalelik ja sõbralik. Sellega näitad sa nendele, et ja mitte üffi külm nõudja ja käsija ei ole, waid ta sõbralik hoolekandja, nende saatuse ofaline ja seltfimees. Nii wõidab ta nende sügawa lugupidamise, see aga on sinu ettemõtete kordamineku kindel punkt.

Kui ohwitser tahab end täielikult oma kohustele pühendada, siis ei saa ta oma tööpäewa pikust tundidega mõõta. On sõjawäelised õpetunnid lõppenud, siis alles algab ohwitseri tegewuse tähtsam ja lauge-male ragwa elusse ulatarw oja. See on kodanikkude kaswatamine sõduriteft.

Peale puhas-sõjawäeliste kohustuste lasub ohwitseri peal ka wastutus iga tema õpetuse ja juhatusel alt läbi käiwa sõduri tulewiku eest. Wäeteenistust lõpetates ehk mõnel muul põhjusel sõjawäest lahudes, saamad sõduriteft jällegi kodanikkudeks, kes oma elutuse järele uuesti sinna tööle asuwad, kust nad kodumaa kaitsemisele olid kutsutud. Igaüks neift wiib ka muljed ja mälestused oma wäeteenistuse ajast enesega kaasa; — need wõiwad kas head ehk halvad olla.

Teenistuse aeg sõjawäes saab paljudele nende parastises elus saatuse määrajaks teguriks. Ühedest saamad kõblilised ja kasulikkude seltskonna liikmed ning auftat tööd armastajad kodanikkude, teistest tööpõlgaajad, kõige üle nurisjad, mäsjuhikulised, juhtumiste otifjad, kellel enam midagi püha ei ole. Üks asub rahwawäest tulles uuesti oma tööle, heameele ja auftartuse tundmusega rahwawäega ja tema juhatajaid mälestades, teine on homme juba mäsajate ribades, walmis oma eilastele ülematele ja kaasõduritele sõjariistus wastu hakkama, et rahwawalitust ja maksawat seltskondlikult lorda kutsutada. Nummale teele rahwawäest lahujaga sõdur kaldub, see oleneb suurel mõõdul ohwitseri kaswatuslifelt mõjust ja sellest ilmawaateft, mis sõdur wäeteenistuse ajal on omandanud.

Seda oma kaswatuslifelt mõju tähtsust sõdurite peale peab iga ohwitser enesele selgeft tegema, teades, et ta wastutust kannab selle eest, mis suguseid kodanikke ta sõjawäest rahwale tagafi annab.

Rahulistes elutingimistes, — ifeäranis seljatagustes ja tagawara wäeofades, — kus ohwitseri tegewus terwelt

sõdurite õpetusele on pühendatud, peab ohvitser kõige oma mõistuse ja olemisega teenistusele elama. Mitte üksi wahwaid ja sõnatuulelikka sõjamehi, waid ka auksaid ja töbarmastajaid kodanikka peab ta kasvatama.

Sõduritega nende wabal ajal lähemalt läbi käies, leiab ohwitser oma kaswatusliste ülesannete täitmiseks väga palju võimalusi. Iga ohwitser võib neid võimalusi enesele oma parema tundmise ja äranägemise järele walida, ilma et neid tarwis oleks sõdurite õpetuse programmi üles tähendada.

Teenistuse kohustest wabadel tundidel, iseäranis õhtul, kui sõdurid tihti igawust tunnemas ja lubamata tegevuses ajawiidet ootivad, — kogugu ohwitser nad kokku ja pidaugu neile ettelugemisi. Riikalistu materjali selleks leidub igalt tegevuse alalt.

Ettelugemisi võiks pida umbes järgmise kawa järele:

A. Sõjameheliste wooruste ja rahwuslike tunde edendamiseks:

1) Eesti ajaloo muinasajast; 2) muistsete eestlaste mehifusest; 3) nende kõlblise elu suurusest; 4) usust ja muinasstanglastest jne.

Kaotused sõjas enne ja nüüd.

Dr. Gaston Bobart.

4

(Järg.)

On väga humitaaw teada saada, kui paljudele inimestele üks päew maailmasõda elu maksma läks. Järgnevas tabelis toome sellekohased arwud wõrreldult wastawate arwudega uuema aja suurematest sõdadest.

Wäljawägede igapäewane keefmine suremus uuema aja suurtes sõdades.

Sõjad	Sõdade keefmiste arv päewades	Surmasaamute kogusumma	Surematuid päewa kohta
Krimmi sõjas 1854—1856	500	200.000	400
Italia sõjas 1859	45	10.000	222
Saksa-Austria ja Austria-Italia sõjas 1866	37	40.000	1081
Saksa-Prantsuse sõjas 1870—1871	193	180.000	932
Wene-Türgi sõjas 1877—78	313	60.000	191
Wene-Jaapani sõjas 1904—1905	532	170.000	319
Balkani sõdades 1912—1913	238	462.000	1950
Maailmasõjas 1914—1918	1532	9.263.000	6046

Üksikute waeliikide kaotused.

Täielikku ülewaadet üksikute waeliikide wõrdlemate kaotuste kohta maailmasõjas võib alles siis omandada, kui kõigi mõitlemate jõudude suurus täpisealt teada on saadud. Seni on liitide järele teada ainult Saksa ohwitseride kaotused maailmasõjas. Wõrdleme neid kaotusi wastawate kaotustega 1866. ja 1870. aasta sõdadest.

B. Riigivalitsusest ja kodanikkude õigustest ja kohustest:

1) Õiguse mõiste austamisest ja seaduste täitmise vajadusest; 2) kohustest isamaa vastu, peaaesjalikult isamaa kaitsmisest jne.

C. Kõlbluse alalt:

1) Sõjawäelaste eestujuliku ülespidamise vajadusest feltkonnas; 2) sõjawäelase, kui kodumaa kaitsja, nimetuse aumõistest ja kõrgest tähendusest; 3) üleliigse wiinatarwituse ja uulitsaelu ulatuse kahjulikust mõjust ja tagajärgedest j. n. e.

Sõduritega läbitäimisel teenistusest wabal ajal ei pea ohwitseril laskimise tooni olema. Ohwitser olgu siin oma meeste seas kui targem ja eestujulit feltimees.

Ettelugemisi võiks ka suuremates sõjawäe osades ohwitseritogudele korraldada. Suur osa praeguse rahwawäe juhatajatest on noored ohwitserid, kellel weel vähe teenistuse wilumust ja elutogemusi on. Neile tooks wanemate ohwitseride asjalised kõned ja juhatused suurt kasu. Kuid kõik teooria kannab ainult siis head wilja, kui ettelugeja oma isiklise elu eestujuga seda tegelikult tõendab, mis ta teistele omas kõnes toovitab.

Saksa sõjawäe üksikute liitide ohwitseride kaotuste protsent ohwitserikaotuste kogusummast:

	1866. a.	1870. a.	1914/18. a.
Kindraliisi	0,9	0,5	0,2
Kindralstaabi ohwitseride	1,7	2,4	0,8
Jalawäe "	79,1	83,3	81,5
Ratsawäe "	13,6	5,2	2,7
Suurüksiwäe "	4,3	7,7	7,7
Tehnika wägede "	0,4	0,9	2,8
Õhusõidu "	—	—	1,3
Merewäe "	—	—	2,6
Muude wäeosade "	—	—	0,4
	100,0	100,0	100,0

Magu sellest tabelist näha, on jalawäe kaotuste protsent endiselt umbes 80 kaotuste kogusummast. Suurtükiväe kaotused on 1870. aastaga wõrreldes samasteks jäänud. Kindralite, kindralstaabi ohwitseride ja ratsawäe kaotuste protsent on endisega wõrreldes märksa wähenenud, sellewastu on aga tehnikawägede (pioniriide) kaotuste protsent tublisti tõusnud. Uued on selles sõjas lennawägede kaotused, Saksa ja merewäe ja kolonialwägede kaotused.

Wäga suured olid maailmasõjas — niikasti absoluutelt kui ka wõrdlewalt — arstide kaotused. Toome näituseks Saksa sõjawäe arstide kaotused 1866., 1870. ja 1914—1918. aasta sõdadest.

Arstide kaotused Saksa sõjawäes.

	Sangenud eel haawa-desse jurnid	Saiguksesse jurnid	Saawatid	Kadunud ja wõnglangenud
1866. aasta sõjas	—	4	9	1
1870/71. a. sõjas	9	12	51	22
Maailmasõjas (maa ja merewäes)	692	396	1670	904

Reed armud näitamad: esiteks — et sõjaväe arstide fogu märkla on suurenenud, teiseks — et terwis- boiu teenistuse nõuded hoopis teised on kui 19. aasta- saja teisel poolel. Arstide kaotuste protsent on palju suurem kui enne. Toodud armud tunnistavad ka te- wiskhoiu wägede suurest ohwimeelsusest. Muist arsti- mistunsti teenustest oli juba eelpool juttu.

Kaotused mere sõjas.

Lähipoolseid teateid ütsitute riikide sõja- ja kauba- laewastiku laewakooste kohta ei ole veel saadud. Ühelt poolt teatatud põhjalastmised ei ole wahel was- tase poolt kinnitust leidnud. Wististi on ka palju warjamisi ette tulnud. Sel põhjusel ei ole praegu wõi- molik ütsitute sõjalaewastikkude kaotusi laewaruumi poolest ligema hindamise alla wõtta.

Seni teada antud ja kindlaks tehtud laewakootusi merewägedes uurides wõime järgmise tabeli kottu seada:

On hukka saanud:

	Hukkaminekute kogusumma:
Suurtükkitule läbi	35 %
Weealuste paatide poolt põhja lastud	22 "
Miinide läbi	20 "
Mitmesuguste õnnestuste (nagu kottupõrked, plahwa- tused, randa jooksmine, torm) jõrelbusel	14 "
Torpedopaatide poolt põhja lastud	6 "
Pealeajamise läbi ja aeroplaanilt pillutatud pommitide läbi	3 "
	100 %

Mere sõjas 1914—1918 tuli uus sõjariist tarwitu- sele: weealune paat. Weealused paadid ja luuramis- laewad (torpedopaadid ja wäikesed kiired ristlajad) olid wahetpidamata tegewuses. Viitlaste merejõudude mää- ratuma ülelaalu järelbusel (üle 7 miljoni tonni laewa- ruumi 1,700.000 wastu) olid teeskriigid merel sunnitud kaitseseisukorda jääma ja suurte lahingulaewade kottu- pörkamise eest hoidma. Ainult üksainus suur merela- hing tuli ette, nimelt 31. mail ja 1. juunil 1916 Stagerakki ees. Oli ka suuremaid ristlajadivisjonide kottupõrkeid, kuid suurem osa merewõidulusi oli siiski ilka peaasjalikult wäiksemate ja kiiremate laewade kui ka weealuste paatide tegewusega piiratud.

Et mere sõjas surmatute protsent haawatute omast laugelt suurem on, seda teame juba endistest sõdadest. Ilmasõjas on see wahetord veel tublisti pahemaks läinud.

Kaotasid:	Surma- tena:	Haawa- tutena:
Trafalgar'i merelahingus 21. oktoobril 1805 Prantsuse-Hispania laewastik	5000	3000
Rabariini merelahingus 20. oktoobril 1827 Türgi-Egiptuse laewastik	3000	1000
Sissa merelahingus 20. juulil 1866 Italia laewastik	620	80
Tsushima merelahingus 27. ja 28. mail 1905 Wene laewastik	3500	1000
Stagerakki merelahingus 31. mail ja 1. juunil 1916 Briti laewastik	6100	520

Surmasaanute arv oli enne kui ka nüüd suurem laewade põhjalastmise kordabel. Põhjalastmisi ei juhtu- nud enne mitte nii sagedasti nagu nüüd. Endistes sõdades lastis purukslastud laew harilikult lipu maha ja andis alla, nüüd aga on häwitamine seaduseks saa- nud. Lipu mahalastmisi peetakse nüüd rohkem kui tu- nagi enne teotawaks. Et laew mitte waenlase saagiks ei saaks, peab meeskond ise laewa põhjo lastma. Kas-

fed laewasuurtükid, mis ennemalt pistolil- ste laugufelt tuleandmisi awasid, algawad nüüd wõitlust 10 kuni 15 kilomeetri laugufelt. Nisuguse lauguse tagant on waewalt wõimalik põhjalastud laewa meeskonda ära peasta. Seda suuremat eluhädaohtu merewä s suuren- dawad veel miinid ja weealused paadid, sagedased õnnestused, looduslikud sündarused, kottupõrked, laste- moona plahwatused jne. Sellepärast ei tule mitte imets panna, et mere sõda nüüd wõrdlemata rohkem surmaohwrid nõuab kui maasõda. Seda asjaolu iden- dab ka veel see nähtus, et mere sõjas 90 protj. tead- mata kadunuteist surmasaanute hulli tuleb arwata, kuna aga maasõjas ainult 1/3 kadunuteist surmasaanus- teks wõib lugeda.

(Järgneb.)

Seisuford meie wäerindadel.

Meie Narwa wäerinnal kestsid nagu minema näbala jooksul ägedad wõitlused pealetungiwä waen- laslega edasi. Waenlane on siia juurearwulised jõud kogunud ja püüab nende abil makstu mis maksab meid Narwoma ide taha suruda. Kohati tungis waenlane mitmetordsete ahelikudena ja marulise suurtükkitule toet- sel peale. Ahelikka sunniti madrusie poolt, kes nende selja taga seifid, wilega pealetungimisele. Kuid raskeid kaotusi langes pidi waenlane oma kawatjustest loobuma. Oli juhtumisi, kus waenlane Loode armee waesfabe märkide abil püüdisid meie wäesfabele läheneda. Ta katsus sel teel meie wägedele selja taha peajeda. Kuid ta see abinõu ei õnnestanud: kui waenlane, kes Loode armee wäesfabe märkisid kandis, nii lähdale oli jõud- nud, et meie sõdurid sellest pertusest aru said, niideti ta meie trehwawa püssi- ja kuulipildujatuleg wiimise mehenni maha. — Oma eesmärgi täitesaamisets ei ole waenlane tarwitamata jätnud ka seda wiimast abinõu — purjujootmist, sest pealetungiwad punawäelased olid pealetungimise ajal kõik purjus. Wõib arwata, et see pealetungiwate wägede uimastamine kolaiini abil oli fündinud. — Waenlasele on praegu meie Narwa wäe- rinnal 1., 2., 6., 10., 11. ja 19. diwiisi wäesfad — osalt täielikult terwete diwiiside lauaa, osalt ütsitute polkude lauaa. Waenlase polkude üleüldine arv ulatab siin üle 40 ühes rohkearwuliste kuulipildujatega ja suurtükikwäega. —

Wäerinnal Pihkwa järwest kuni Du- bani järweni läks näbal wõrdlemisi rahulikul mödda. Sõjaline tegewus awalbus siin maatuulajate tege- wuses ja suurtükikwale wahetuses. Waenlase wäikesed luursalgad, kes wahete wahel meie liini ette ilmuwad, kaowad warsti, kui mõni paak nende peale lastakse. Waenlane kindlustab siin oma liinid edasi.

Ludendorffi sõjamälestused.

Tannenberg.

(Järg. *)

Major Baldivia, Hispania sõjaväe saadik sõja ajal, küsis minult oma esimese lülastäigu ajal peator- teris oktoobris 1914, kas Tannenbergi lahing ammugi kawatsetud plaani järele on lööbub. Mina pidin seda eitama. Tema oli imestanud; paljus, ka tema, olid seda oletanud.

Pealetungimine wõib ja peab laua ette walmista- tud olema. Lahingud positioonisõjas nõuawad umbes

*) W. „Södur“ nr. 32—36.

sebasama. Manööversõjas ja manööversõja lahingu ajal wcheldumad kirjus järjekorras pildid, mis juhataja enesele peab tegema. Siin peab ta oma tunde järele otustama: sõjamehe amet saab kunstiks ja sõjamees mäejuhiks.

Mõte lahingu pidamisest kujunes oma peensustes järkjärgult 24. kuni 26. augustini. Suur küsimus oli, kas tõepoolest võimalik on 1. reserviorpust ja XVII. armeekorpu Krenneltampi armee juurest ära viia, et neid ühendada 8. armee teiste osadega lõõgiks Wene Karewi-armee vastu. See oleneb ainult Krenneltampist. Kui ta oma edu Gumbinni juures ära ostas kasutada, kui ta kiiresti edasi liikus, siis ei võinud selle peale mõeldaagi.

Megamõdda selgus, et Krenneltamp ainult pikka-misi edasi liikus. Sellepärast mõisid mõlemad armeekorpused oma tagasiminekul lõunapoole pöörda.

Disus lahingut lüüa rajanes oletuses Wene juhatusel pitaldusest. Ta oli sügawasti põhjendatud ülesandega võita, meie alalolekust hoolimata, kuid ta oli äärmiselt raste.

Korpused marssisid Wene Karewi-armee seljataha, kes Reidenburgist Allensteini peale edasi liikus. Need jätsid sellejuures oma enese seljataguse Krenneltampi armee vastu ilma nimetamise wäärilise kaitseta kahe kuni kolme päewaläigu pikusel liinil. Kui siis lahing 27. augustil oma täies raskuses algas ja mitte, nagu endistes sõdades, ühe päewaga lõpuni ei wõideldud, waid kuni 30. augustini kestis, seisis Krenneltampi määratu sõjawägi ähwardawa äitsepilwena kirdes. Temal tarwitses ainult peale hakata, ja meie oleksime löõbunud olnud. Kuid Krenneltamp liikus oma wäe suurema osaga ainult wähe üle Allenburg: Gerdauen-Reidenburgi liini edasi, ja meie saime hiljaga wõidu.

Misuguste kartustega mina nende pikkade päewade testes Mjemeni armee poole waatasin, seda teadsid ainult wähesed.

Et XVII armeekorpus ja 1. reserviorpus täit mõju mõisid saamutada, pidi 8. armee teine osa muidugi peale tungima. Kõigepealt ei tohtinud ta ennast iga tahes mitte lüüa lasta.

Rõwendatud XX. armeekorpusel tuli wäga rasteid päiwi ja pingutusi läbi elada. 28-dal seisis ta kõrgus-tikkudel kirdepool Gilgenburgi, frondiga järsult lõunapoole, kuna waenlane Reidenburgi poolt, nii siis tagupoole, ligimes. 3. reservidiviis oli alles kogumisel lõunapool Hohensteini. 1. armeekorpu oli Sassa-Eylau juures alles wälja laadima hakatud. Kindral v. Scholtz läts küll korda suuremaid waenlase jõudusid tagasi lüüa. Ta pidi aga siiski oma pahema tiima järsult tagasi wõtma. Sel manööwri oli ta oma hea kül, kui paha ta sõjawäele muidu ta oli. Nimelt pidas wenelane end wõitjaks. Ta ei uskunud enam Sassa wastupaneku võimalusse, rääkimata juba Sassa pealetungimisest. Ta arwas enesele tee lahti olewat Sassa maafondadesse idapool Weiffelit.

24-dal olime juba kindral Scholtzi juures, saime temaga Tannenbergis kokku.

Kindral v. Scholtz andis selge kirjelduse oma wäeosade suurtest tegudest, sõjaläigu algusest peale, ja wiimaste wõitluste äärmisest raskusest. Ta arwas, et waenlane oma pealetungimist jatab, kuid uskus, et ta sellele vastu suudab panna.

Sõidul Marienburgist Tannenbergi toodi meile ka kinnipüütud waenuline radiogramm, mis meile selge

pildi andis waenlase kawatsestest ligemate päewade kohta.

Disustaw lahing pidi Usdau juures tulema.

Pealetungimine Usdau peale pidi 27-dal kell 4 hommiku wara algama. Meie tahtsime siin otustawat wõitlust pealt waadata. Juba meie ärasõidul Wöbauft Gildenburgi tuli rõõmusõnum, Usdau olla langenud. Pidasin lahingu juba wõidetuks, kuid nii kaugel ei olnud meie weel mitte. Rahjaks selgus esiti, et Usdau weel mitte wõetud ei ole. Meie saime ta alles hilistel eanelduna tundidel kätte. Karewi-armee oli nüüd taktiliselt läbi murtud. 1. armee-korpus paislas waenlase üle Soldau tagasi ja liitus Reidenburgi poole.

XX. armee-korpus oli wäsinud, ta ei wõidelnud mitte nii edukalt. 41. jalawäe diviis Suur-Gardieneni juures ei saanud ta edasi. Ka kaugemal põhjapool ei wõideldud maad.

Mitte täiesti rahuldututena pöörime õhtupoolikul Wöbausse tagasi.

Meie päralejõudmisel tuli teade, 1. armeekorpus olla löõbunud. Tema riismed koguda endis Montowo juure. Raste oli seda sõnumit uskuda. Pärast selgus, et siin tegemist oli ainult ühe bataljoniga, kes rasteisse seisukorda sattudes järele oli annud. Ka kaunis tiirelt läbi Wöbau liikumad woorid tekitasid uut ärewust.

Wäejuhataja peale jookseb kõik tormi. Tal peamad head närwid olema. Wõhik kalduw liig kergesti arwamisele, nagu oleks sõda lihtne rehtendus teatud suurus-teda. Sõda on kõike muud, kuid mitte seda. Ta on määratumate tundmata füüsiliste ja hingeliste jõudude wastastikune wõitlus, ja seda raskem, mida suurem on enese arwuline alalolek on. Ta on tõõtamine inimestega, telledel mitmesugused iseloomud, ja oma enese mõtetega. Ainult juhataja tahmine on seisew punkt.

Kõik mehed, kes juhataja korraldusi armustawad, peaksid esiti sõja ajalugu õppima, kui nad ise sõjast juhatajatena osa ei ole wõtnud. Mina sooviksin, et nad kord ise üht lahingut peaksid juhutama. Nad hakkasid ära ülesande suuruse ees seisukorra selgusetu oleku ja määratumate nõuete juures ja — saaksid alandlikumaks. Ainult riigipea, riigimees, kes otsustab sõda algada, kannab, kui ta seda selge mõistusega teeb, niisama suurt ja weel suurematki wastutust kui wäejuht. Temalt nõutakse ainult ühekordset suurt otustamist, wäejuhatajalt aga nõutakse seda iga päew ja iga tund. Wäejuhatajast oleneb paljude sadatuhandete saatus, koguni termete rahwaste saatus. Ei ole sõjamehele midagi suuremat, kuid ka midagi raskemat, kui ühe armee eesotsas wõi kogu sõjawäe eesotsas seista.

Meie saime Wöbaus hilja õhtu weel teada, et 1. reserviorpus Wartenburgi on jõudnud.

28-da kohta oli ainult weel käft anda, et 1. armeekorpus Reidenburgi ära wõtaks.

28-dal hommiku wara sõitsime Frögnausse. Saime peatama küla idasewale lahtise taewa alla. Kindral v. Scholtz oli ligidal. 1. armeekorpusega oli meil wilets telefoni-ühendus. Teiste wäeosadega ei olnud võimalik ühendust saada.

Muljed, mis esiti saime, ei olnud sugugi head. Reidenburg oli küll wõetud. 41. jalaw. diviis oli udu kätte all Waplitz peale tunginud, kuid löõbi tagasi. Ta sai wäga raskest kahju ja wotas suure murega uut kallaletungimist waenlase poolt. Saatsin ühe ohwitseri autoga järele kuulama. Teated, mis ta tõi, ei olnud sugugi head. Landwehr Mühleni juures ei jõudnud edasi.

Ohtupoolikul muutus seisuford meie kasuks. Waenulik wäerind näis wankuma lödawat. Kindral v. Hindenburg tahtis Mühleni sõtta. Sattusime möödaminewasse paanikasse, mis oli tekitatud Wene wangide läbi, keda suurtes hullades tahapoole saadeti. See awalbas halba mõju.

Ohtul lässime Osterreichesse. Seisuford: tohja üffitute wäeosade juures ei olnud meil veel selget pilti. Et lahing wõidetud oli, selle kohta ei olnud enam mingit kahtlust.

Oktustasin 29-dal enne lõunat Hohensteini sõtta. Pidi weel üks wahejuhtumine tulema, enne kui lõpulisult wõidus kindlad wõisime olla.

29-dal hommiku wara saime lenduri teate, et üks waenulik korpus lõunapoolt Meidenburgi peale liikus ja sellele linnale ligines. See lööl oli nähtawasti sihitud 1. armeekorpu seljataguse wästu, kes taganewate wenelastega wõitles. Meidenburgist teatati ühtlasi, et linna waenlase shrapnellid langewad.

Kui käsub olid antud, sõitsin Hohensteini tagasi. Sõitsin kõigepealt üle lahinguwälja. See jättis sügawa mulje minuusse. Idapool Hohensteini olid meie kolonnid ja Wene wangide hulgad läbisegamini. Ei olnud terge asi siin korda luua.

Lahing oli lõpule jõudmas. 3 reserv-diviis oli sügawale waenlase sisse tunginud ja kuni Muschakenini, idapool Meidenburgi, wälja tunginud. Teised wäeosad jõudsid Willenbergi. Wenelased, kes pärast läbi metsa tihnitute siia tagasi walgusid, katkusid mitmes kohas sakslaste rõngast läbi murda. Skaranis Muschakenis oli weel 30-dal wäga tõsiseid ja ägedaid wõitlusi, kuid üleüldist osjust ei muutnud see enam.

Kindral Samsonow lastis enda maha. Ta moeti Willenbergi ligidale maha, ilma et teda ära oleks tuntud. Ühe medaljoni läbi, mis matmisel langenud wäejuhi küljest tunnuseks ära oli wõetud, leidis pärast tema haua üles. Wangilangeuud Wene kindralid tulid Osterreichesse ja ilmusid kindral v. Hindenburgi juure.

Wangide ja saagi arm on teada.

Waenlase werised kaotused olid ka rasked. Jutt, nagu oleks wenelasi tuhandete laupa soodesse aetud, kus nad hukka saanud, on luule. Ligidal ja kaugel ei ole siin mingisuguseid joofid.

Üks hiilgamamaist lahinguist maailma ajaloois oli löödud. Seda olid sõjawäed korda saatnud, kes juba nädalaid, ofalt õnnetult, olid wõidelnud. Selle eest wõlg-neme tänu rahuaegsetele sõjawäe korraldustele. Saksa-maa ja Austria-Ungaria hõiskasid — maailm waitis.

Minu ettepanekul nimetati see lahing Tannenbergi lahinguks, selle wõitluse mälestuseks, kus Saksa rüütlite ordu Seedu ja Poola ühenbatud wägedele alla jäi.

(Jürgneb.)

Napoleoni ja Hohenzollerni sõjakäik Wenemaale.

Wene-Saksa sõja puhul tulid ilma tahtmata kõit need iseäraldused päewakorraks, mis 1812. a. sõda meele tuletawad. Nagu suurel arawõitjal Napoleonil, nõnda oli ka „wäiksel arawõitjal“ Hohenzollernil üks ja seesama siht — Wenemaad murda ja juuremat ilmariiki lõpulisult ära wõita.

Üks Napoleoni sõjakäigu nurjamineku põhjustest oli külm. Nagu teada, tõusis külm 1812. a. novembri kuus Smolenski teel tihiti üle 30°, ja kui Napoleon taganema

oli sunnitud, sai hull tema wäge just sellel läbi otsa, et prantslased nii karebat külma wälja kannatada ei suutnud. Ka wenelased said külma läbi palju kannatada. Clausewitz kirjutab, et Wilna teel, mida mööda ta ühes Wene wäega Wittgensteini juhatusel läis, mitte ainult ära külmanuid Prantsuse soldatid ei leitud, waid ka õige rohkesti wenelasi. — 1914. a. külmad tuletawad sellepooles wäga Prantsuse sõja aegu meele. Sakslased, kui nad Düüna kaldal seisid, tegid kõige rohkem juttu rahust, nagu seda Napoleonongi tegi, kui ta siia oli jõudnud ja oma kindraladjutandi rahutegemise tingimistega Aleksander I. juure saatis.

Teiste wigade hulgas, mida sakslased Napoleoni sõjakäigu juures leidsid ja mida nad, nagu ise alati hoopisid, italgid kordama ei hakanud, lugesid nad ühelt fedal, et Napoleon liig hilja oma sõjakäiku algas. Napoleon algas oma peawäega pealetungimist 25. mail ja jõudis alles 11. juunil Rowno linna kohal Njemeni äärde. Nii jäi Napoleonil, nagu sakslased tõendawad, kuni septembri kuu lõpuni, misuguse ajani wäerinna edasilükkumine wõimalik oli, kõigest 3½ kuud. Sakslaste arwates oleks Napoleon pidanud juba aprilli kuul pealetungimist algama: tal oleks siis sõjapidamiseks 5½ kuud aega olnud; ta ei oleks Napoleon nii ruttama pidanud, mille järelbusel tal hull sõjawäge ja warustust pealtinist maha jäi. Weikseli jõest kuni Njemeni jõeni minekuts kulus Napoleonil 5—8 nädalat, s. o. ta liikus läbisegi 17—18 wersta ööpäewa kohta!

Selles mars-mandöwris liikus sõjarind 630—970 wersta edasi. Wee liikumine sündis tihedate kolonnidena wäheleid ja halbu teesid mööda, ning tagajäreks oli sakslaste arwates see, et jalawäest ¼ mehi, raisawäest pooled hobused teel otsa said ja suurtükiväe ning woori hobused täitsa wõimetuteks jäid. „Targemalt“ algasid sakslased oma sõjakäiku 1914. aastal, nimelt 25. mai ajemel 18. aprillil. Sel päewal algas Maarschen Dunaisi kohal oma pealetungimist. Nii jäi sakslasid suwiseks sõjapidamiseks täiesti wiis kuud, kuid nende edasiliikumine sündis palju aeglasemalt kui Napoleonil; Napoleon liikus Weikselist Njemenini 17 wersta ööpäewa kohta, kuid pärast jäi see kestmine päewakäik hoopis wäikseks: Prantsuse sõjawägi jõudis Wilnasse 18. juunil, Smolenskisse aga 8. augustil. Sellega tarwitas Napoleon Wilna—Smolenski wahel — 250 wersta — ärakäimiseks 48 päewa, s. o. 5 wersta päewas. Sakslased liikusid Wsura jõest kuni Baranowitsini — wahel üle 200 wersta — kestmiselt 1½ — 2 wersta päewa kohta, s. o. ligi kolm korda aeglasemalt kui Napoleon Wilnast Smolenskisse läks.

Sakslased arwustasid kawa ja põhjalikult Napoleoni sõjakäiku ja arutasid kõik selle wead ja elsitused läbi, mille järele nad otsusele tulid, et müüd raudtrede, telegrafi ja teiste tehniliste abinõude waral ettewõtte kordamineku peale kindel wõib olla. Kuid nende pealetungimised kõitidel wäerindadel on näidanud, et nad isegi kõige õnnelikumatel tingimistel wahel „loorberissi“ wõitsid, igatahes hoopis wahem kui Napoleon, kes see nad targemad tahisid olla.

Saks.

Tegewas wäes, 15. novembril 1919.

Sõdurite joo w Riigipangale.

Siselaenu kawatus Cestis on liikumas. Arusaadaw, et riigil uute rahade trükkimine lõpuks üle jõe läheb, sellepärast peab leidma teed, kuidas raha ringi käies jälle riigikassasse tagasi woolaks. Meie kiinil olewad

Sõdurid laseme iga poole kuu tagant mõned sotsiaalsed tasku. Tarnwiliste wäljaminekute peale meie neid praegu suuremalt jaolt kulutada ei saa, ja sõjamehe taskus raha ka ei taha püüda. Seameelega näeksite mõimalust teda kuhugi mahutada ja mustema päena jaoks alal hoida. Meie oleme poolelbi sunnitud raha tühiate asjade peale ära raiskama, sest kes wastutab meie elu ja rahaloti eest homme? Riik ja meie saaksime kasu, kui osagi sellest läheks riigipanta hoiusummade näol. Paljud sõdurid paneks osa omaist kaupalgast hoiule, kuid pant pole kättesaadav. Keegi, näituseks, ei lähe siit liimilt oma sadat wõi paari linna wiima. Sellepärast on tarwis asja hõlbustada — pant peab meie juure tulema, ja seda ka oma kasu pärast, saades raha teatav org ilma protsentideta tarwitada. Kõige kohasem tee selles oleks margifüsteemiline hoiuraamat. See süsteem on üleüldiselt tuttav, kuid meie, sõdurite, seifutohalt oleks tingimata järgmist soowida:

Riigipant annaks postudele selle jaoks wükitu hoiu margid awansina wälja. Palga maksmise otstarbel eslabroonidesse ja roodudesse wälja lõites wõtub nad laetahoidja kaasa ja müüb eslabrooni ülemate kaudu sõduritele edasi. Iga le sõdurile on ikka maksuta hoiuraamat seletuslehega wälja antud, mis nimeline ja poigu poolt nummerdud ja kiinitud ja margi suurustesse ruutudesse on grafeeritud, kuhu rooduülem ostetud margi sisse kleebib ja margi peale ehk, veel parem, ta alumisel pool-l selle jaoks olewale äärele selles raamatus olewate markide järjekorra numbrid ja oma nime alla kirjutab. Seda juhi selle jaoks, et margid ühest raamatust teise ei rändaks. Niimiisi kogunud raha saadab eslabrooni ülem raportiga volgu ülema nime peale, raportis iga ühiku hoiule panija nime ja raha summa ära tähendades. Mainitud raportide põhjot kannab laetahoidja selle summa oma isearaldi selle tarnis peetawasse raamatusse jällegi nimeliselt. See raamat lõpetatakse igal 10-dal ja 25-dal kuu wäemal ja sulara ha maksetakse nendel samadel termiinidel riigipanta saadud markide arwale. Kui jääks postu ja roodudesse sellekohata kindlad dokumendid, mis sõduri surma ehk raamatu kadumise korral teatawat kindlustust paluffid. Kui raamatusse juba 5000 marga wõira markifi on kogunud, wahetatakse ta riigi pangas näris hoiuraamatu wastu ümber. Praegusel ajal oleks tarwilik kaks marki, nimelt 25- ja 100-margalised.

Kui siia juute lisada, et seda hoiu margi raamatut igal ajal pangas sularahi wastu on mõimalik ümber wahetada, siis oleks sõdurite täielne usaldus wõidewad.

Kui meie soow, kuid loodame pea näha mõimalust oma ülejäänuid pennisi kuhugi paigale panna, praegu aga peame neid oma ja ümbritsewat angeldejate tujude kohaselt ära andma, nii tihti oma kui teiste aineliseks ja kõlbliseks kuhjaks.

Sõjaliniil, 17. now. 1919. palgasaamise päemal.

2. Ratsapolgu
rahwawäelane.

* || Kirjawastused. || *

X. Tege was wäes. Teil on õigus rühma ülemana waheraha saada 1. maist a'gades, kui Teie nimetus pöewakäsus on awaldatud.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi postkornit Riik.

Wäljaandja: Wägede Ülemjuhataja Katak.

Wigastatud sõjameestele.

Eesti Wabariigi wigastatud sõjameeste keskühisuse juhatus annab sellega teada, et ligemal ajal awatakse

rätseppade töökool

wigastatud sõjameestele.

Wigastatud sõjamehi, kes soowiwad Töökoolist osa wõtta, palutakse sellest teadustada, kas kirjalikult ehk suusõnaliselt, tunnistust sõjawäest wabastamise kohta juure lisades, E. W. wigastatud sõjameeste keskühisuse juhatusel, Tallinn, Tõnismägi nr. 3.

„Sõdur“ nr. 1 ja 29

wahetatakse uute wastu ümber.

„Sõduri“ talitus.

Sõjawäe Topograafia Osakonna wäljaandel

ilmus trükist eestikeelse

10-werstalise kaardi leht № 3

Hind 4 marka.

(L ä t i m a a)

Hind 4 marka.

Sanda raamatukauplustest ja Sõjawäe Topograafia Osakonnast, Tallinnas, Lai tänav nr. 39 (teisel korral).

